

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Akava suhtautuu kriittisesti esitettyihin kotoutumisen tuen säästöihin. Sen mukaan kotoutumistoimiin panostaminen on pidemmällä aikavälillä taloudellisesti kannattavampaa, kuin lyhyen tähtäimen säästöjen hakeminen. Kuten lakiesityksessä todetaan, voi kotoutumispalveluista säästäminen pahimmillaan johtaa esimerkiksi kalliiden lastensuojelupalveluiden tarpeisiin, mikä on ristiriidassa hallitusohjelmassa esitetyn tavoitteen kanssa: painopisteen siirtämisessä korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä.

Akavan mielestä kotoutumiseen tulee panostaa maahanmuuton syyhyn katsomatta. Lupaprosessien nopeuttaminen ja kansalliskielikoulutus ovat tässä avainasemassa. Akava esittää huolensa kotoutumisajan lyhenemisen vaikutuksesta erityisesti laadukkaan kielikoulutuksen saatavuudelle. Riittävä kielitaito suomessa tai ruotsissa parantaa työllistymistä ja yhteiskuntaan kotoutumista. Sen myötä niin pakolaiset, turvapaikanhakijat kuin muutkin maahanmuuttajat voivat helpottaa Suomen työvoimavajetta ja antaa oman merkittävän panoksensa maamme kehitykselle ja hyvinvoinnille.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkaukustannuksesta (32 a §)

Akava huomauttaa, että esitetyn kaltaisia tilanteita esiintyy suhteellisen vähän, joten on tarkoin harkittava, onko asiassa järkevää yrittää hakea säästöjä asiakkaiden tosiasiallinen maksukyky huomioon ottaen.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Akavan mielestä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajaa ei tule laskea uudelleen pelkistä säästösyistä. Sillä voisi olla toteutuessaan jopa käänteisiä vaikutuksia julkiselle taloudelle. Riskinä on, että mikäli maahanmuuttaneet eivät saa tarvitsemiaan palveluita maahanmuuton alkuvaiheessa, heidän palvelutarpeensa kasvaa. Esimerkiksi ennaltaehkäisevä

sosiaalityö on yksilön kannalta sekä kustannusvaikutuksiltaan myös yhteiskunnan kannalta kannattavampi palvelumuoto kuin raskaammat sosiaalityön palvelut. Vastaavasti erilaisten traumojen käsittely ja kuntoutus ovat kannattavia panostuksia maahanmuuttaneiden kotoutumiseen ja edistävät heidän työllistymistään. Jos palveluihin pääsy vaikeutuu, se voi myös passivoida henkilöä. Maahanmuuttaneilla on usein maahanmuuton alkuvaiheessa korkea motivaatio kotoutumiseen ja työllistymiseen.

Myös lain perusteluissa mainittujen tutkimusten mukaan ilman huoltajaa tulleet maahanmuuttajat ovat kohdanneet usein erityisiä haasteita kotoutumiseen, kielitaidon puutteisiin ja eriarvoiseen kohteluun liittyen (ks. Hirschovits-Gerz ym., 2022). Ikärajan laskemisen jälkeen olisikin huolehdittava tarpeellisten sosiaali- ja terveyspalveluiden, erityisesti mielenterveyspalveluiden saatavuudesta myös 23-24-vuotiaille aikuistuvilla nuorilla, joilla on palveluntarvetta. Jos tämän ryhmän hyvinvoinnista ja kiinnittymisestä yhteiskuntaan ei huolehdittaisi riittävällä tuella, luotaisiin kasvualustaa syrjäytymiselle, ekstreemismille ja nuoriso- ja jengirikollisuudelle (esim. Hirschovits-Gerz ym., 2022; Ranstorp, 2016).

Akavan mielestä olisikin epäloogista vähentää sellaista yhteiskunnallista tukea, jolla voidaan ennaltaehkäistä mainitunkaltaista kielteistä kehitystä. Sen sijaan on hyvä tehdä seurantaa siitä, millaisia vaikutuksia niin lastensuojelun jälkihuollosta kuin alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuesta 25 ikävuoteen asti on. Vasta huolellisen seurannan ja arvioinnin jälkeen tulisi tehdä mahdollisia muutoksia.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Esityksellä on vaikutuksia sekä kuntien että hyvinvointialueiden tarjoamien palveluiden järjestämiseen. Akavan mielestä on erittäin tärkeää, että niiden välistä vastuunjakoa selkeytetään.

Muut huomiot

Akava muistuttaa, kuinka avoin, syrjimätön ja kansainvälinen yhteiskunta tukee myös talouskasvun edellytyksiä lisäämällä yritysten osaamista, tuottavuutta ja Suomeen tehtävien investointien määrää. Maahanmuuton ja Suomeen integroitumisen palvelupolut edellyttävät poikkihallinnollista, saumatonta yhteistyötä ja investointeja. Maahanmuuton yhteydessä on tärkeää katsoa kokonaisuutta erityisesti koulutuksen näkökulmasta. Kielenosaaminen ja kouluttautuminen varmistaa Suomeen lisää osaajia.

Sahamies Miika
Akava ry